

Â.Z.GÜMÜŞHANEVÎ HAZRETLERİ'Nİ TANITAN EN ESKİ YAZI

Cerîde-i Sûfiyye; II. Meşrutiyet'in ilânından sonra yayımlanan dinî-tasavvufî bir dergidir.

Dergi 1 Eylül 1335 (1 Eylül 1919) tarihine kadar 161 sayı çıkabilmiştir. Derginin başlığında önceleri "**Rehber-i şariat-l Muhammediye. kefîi-i hukük-i Osmâniyye, hâdim-i millet-i İslâmiyye**" yer almaktayken sonraki sayılarda bunun yerine "**Tasavvufî, dinî, siyasî, ahlâkî, edebî Türk cerîde-i İslâmiyyesi'dir**" ibaresi konulmuş, 108-119. sayılarda "Organe Turc Panislamique" ifadesi ilâve edilmiştir.

Derginin başlatıp da sonuçlandıramadığı en önemli faaliyet tekke şeyhlerine yönelttiği sorulardı. Bu tasarıya göre her şeyh poştnişini olduğu tekkenin tarihini yazıp gönderecek, Cerîde-i Sûfiyye de bu bilgileri değerlendirip yayımlayacaktı.

Sorumlu müdürlüğünü Hasan Kâzım'ın, başyazarlığını Ali Fuad'ın yaptığı Cerîde-i Sûfiyye'de yazısı yayımlanan bazı yazar ve sûfîler şunlardır: Sâdık Vicdanî, İbnülemin Mahmud Kemal, Veled Çelebi. Ferid (Kam), **Hocazâde Ahmed Hilmi**, İsmail Hakkı (İzmirli), Ahmed Remzi (Akyürek), **Mustafa Fevzi (Gümüşhaneli'nin halifesi)**, Mehmed Gülsen, Bursalı Mehmed Tâhir, Tâhirülmevlevî, Abdütbâki, Muallim Vahyî, Hamâmîzâde İhsan, Rızâ Tefvik, Hüseyin Vassâf. Mehmed Ziya. Ekim 1912 tarihinde Hocazâde Ahmed Hilmi (Evliyaların tanıtılması için yazı ve kitap çalışmaları olan, Erzincan Kemaliye doğumlu bir yazar) tarafından Gümüşhanevî'nin hayatı bu dergide bir makale olarak yayımlanmıştır.

Metnin çevirisini yapan Murat Dursun Tosun'a teşekkürlerimi sunuyorum. (A. Ezber)

ÂHMED ZİYAÜDDİN GÜMÜŞHANEVÎ HAZRETLERİ İLE İLGİLİ OLARAK CERİDE-İ SUFİYE DERGİSİNDE YAYIMLANAN YAZI

(Yayım Tarihi: 4 Teşrin-i-evvel 1328)

(17 Ekim 1912)

MEVLANA AHMED ZİYÂEDDİN EL-GÜMÜŞHANEVÎ KUDDİSE SIRRIHU'L-ALÎ

Peder-i aligüherlerinin (yaratılışı değerli babasının) ismi Mustafa bin Abdurrahman'dır. 1228 tarihinde Gümüşhane kasabasının emir mahallesinde kadmen-hade-i muhid vücud ve zind era-yı ilm-i şumud olmuşlardır. Sinn-i şerifleri onbeşe reside olmadan hatm-i Kur'an-ı azimüş's-şana muvaffak olmuşlar ve kaside ve delail ve hizb-i azamı okuyarak icazet ahz eylemişlerdir (icazet almışlardır). Bilahare Trabzon'a gelerek orada ahz u ita ile meşgul olan peder-i aligüherlerinin nezdinde bulunmuşlar ve sarf u nehvi ve mebâdi-i fıkhi ora ulemâsından (Âlimlerinden) taallüm etmişlerdir (öğrenmişlerdir).

İkmal-i tahsil için 1247 tarihinden sonra amucasının refakatiyle Der-saadet'e gelerek Bayazıd medresesinde mazanneden (ermiş sanılan) bir zat-ı fezail-i simatın (faziletli bir zatın) hücrelerinde ve anın vefatından sonra Mahmud Paşa'yı veli medresesine nakil ile orada tahsil-i ulum ile meşgul olmuşlardır. Müşarün-ileyh hazretleri o zamanın esatize-i meşhuresinden (ün kazanmış meşhur hocalarından) bir çoğunun dersinde hazır bulunmuşlar vikâyat ve cüz'iyat ulum-i şehri Hafız Mehmed Emin ve Laz Osman ve Hoca Abdurrahman Efendi gibi fuhul-ı ulemadan (Âlimlerin ileri gelenlerinden) tahsil etmişler idi. Henüz akaid dersinde iken o zamanın usulünce üstad-ı kiramları tedrise me'zun buyurulmuş olmaları cihetiyle talebe-i uluma ders okutmağa ve te'lif ve tasnife (eser ve kitap yazmağa) de başlamışlardır. Müellifat (yazdıkları) ve musennefad-ı alileri (tasnif edilmiş kitapları) altmışı müteceviz (geçmiş) olup en meşhuru sekiz bin kadar Hadis-i Nebeviyi Cami' Rumuzü'l Ehadis nam kitab-ı feyz nisabile Garaibü'l Ehadis nam kitab müstetabdır. Bunlardan fıkıh ve akaide müteallik camiü'l-mütun (metinleri toplayan) ve tasvife dair camiü'l-usul ve umum meşayih-i izam ve

ulema-i kiram ve evliya-yı zevil-i ihtiramın evradını cami olub üç cilt üzerine tertib buyurulmuş olan ve yedi bin sahifeyi müteceviz mecmuatü'l-ahzab ve yine ahlak ve fıkhı müteallik necat-ı kebir nam eserler de şayan-ı tezkârdır. Müşarün-ileyh hazretleri zühd ve takvada derece-i fetva-ya vasıl olmuş (fetva verecek dereceye erişmiş) ve evail- i (zamanı) hallerinde dahi gayet perhizkâr ve takva-yı şî'ar ve kanaatkâr olmaları hasebiyle ekser evkatları (çoğu zamanları) katıksız ekmek ile iktifa ederek (yetinerek) ellerine geçen akçeyi fukara ve züafaya verirler idi. Telifat ile meşgul oldukları yirmi seneyi müteceviz evkat (zaman) geceleri mu'tadca yatub ayak uzadarak uyku uyumamışlar ancak gündüzleri talebe-i ulum efendilere ders okutmak vazifelerini terk etmemek üzere sabah dersinden geldikten sonra kaylule sünnetini ihya buyururlar yani öğle vaktine bir saat kalıncaya kadar üç dört saat mikdarı oturdukları yerde uyku uyurlardı ve şu müddetin ekserisinde yatsu namazının abdestiyle sabah namazını eda ederler idi. Müşarün-ileyh (bahsi geçen kişi) onsekiz seneye karib (yakın) bir müddet savm-ı dehr (kesintisiz namaza) devam buyurmuşlardır talebe-i ulum efendilere iki defa ders okutarak pek çok zevata icazet vermişlerdir. Üstad-ı ekremleri Şehri Hafız Efendi pir-i destgir müşarün-ileyhin tarikat-i aliyye-i Hâlidiyeden icazet aldıklarından sonra hayatta bulunmaları hasebiyle üstadlık şerefini haiz oldukları halde kendi tilmizleri (talebeleri) bulunan Mevlana Ziyâeddin Hazretlerine bi'l-intisab müridlik şerefini de ganimet bilmişlerdir.

Mevlana-yı müşarün-ileyh hazretleri tahminen 1261 tarihlerinde Şam-ı Şerif'den Der-aliye'ye teşrif etmiş olan Mevlana Halid Kudduse Sirruhu'l-mecid Hazretlerinin halifesi Kerameddin Eş-şih Abdulfettah Efendi Kuddusirruh Hazretlerinin şeref-i hüccetlerine nail oldukda kendilerine intisab etmek arzusunu izhar eylemiş ise de ileride gelecek diğer bir zata intisab etmesini işaret ile yalnız muhabbete davet buyurulmuş olduğundan bir müddet şu vech ile sıkça sıkça musahabat olunur (sohbet edilir) nihayet biraz müddet sonra artık mutlaka intisab eylemek niyetiyle bir sabah müşarün-ileyh Abdulfettah hazretlerinin misafir olduğu hücreye gider. Fakat karşısına hiç görmediği bir zat-ı şerif çıkararak: Ya Ahmed intisab-ı inabeniz (bağlı olmanız) bana ihale edilmiş, terbiyeniz bana tevdi' buyurulmuşdur, buyurmalarıyla Mevlana Ziyâeddin Hazretleri mütehayyir olurlar (hayret ederler) ve el ele tutuşarak Abdulfettah Hazretlerinin hüccetlerine girdiler ve Abdulfettah Hazretleri tarafından evvel pir-i mübareke intisab edecekleri (maiyetine girecekleri) işaret buyuruluyor. İşte bir vech ile Mevlana Halid Hazretlerinin halifesi kiramından ve ecille-i ulemadan el-âlim ârifü'r-rabbâni ve'l-fâdilü'l-kutbü's-samadâni hazreti's-şih Ahmed Ziyâeddin bin Süleyman el-Trablusi el-Ervadi kudduse sirruhu's-sami hazretlerine intisab buyururlar ve Mahmud Paşa Medresesinde kendi hücrelerinde halvet ederler ve bedel-havlet biraz müddet sonra vazife-i muhabbeti müşarün-ileyh Abdulfettah Hazretlerine tevdi' buyurarak Şeyh Ervadi Hazretleri memleketi canibine azimet eder ve bir sene sonra yine İstanbul'a teşrif buyurub bu defasında hayli müddet Der-ali'de kalarak mürid-i muhlis olan Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevi Hazretlerinin ikmal- i terbiyeleriyle meşgul olur ve yine halvet icra eylediler. Ve Ayasofya Cami-i Şerifi'nde Şeyh Ervadi Hazretleri tarafından hadis-i şerif tedris buyurulur ve müşarün-ileyh hazretleri de üstad-ı mükerrerlerinin dersine devam buyurarak teberrüken (uğurlu olarak) ahz-ı icazet eyler o sırada ders okutmakla meşgul bulduklarından Şeyh Ervadi Hazretleri her gün tenezzülen mürid-i feyz-i müridleri bulunan fazıl-ı müşarün-ileyhin derslerinde bulunurlar idi. Şeyh Ervadi Hazretleri ikinci mülakatlarının evahirinde 1264 tarihinde Nakşibendiye, Kadiriye, Suhreverdiye, Kübreviyye, Çeşdiyye tariklerinden müşarün-ileyh hazretlerine icazet virüb hatta kendi telifatları olan ikiyüzkırka karib müellifat ve ve musannefatının (sıraya

konulup tasnif edilen kitapların) cümlesini tedris ve ta'lim etmek üzere müşarün-ileyh hazretlerini mezun kılar ve yine daima Abdulfettah hazretleriyle sohbet etmeği tavsiye buyurarak azimet eyler. Müşarün-ileyh Ervadi Hazretleri edib, fazıl ve fenn-i şiiirde mahir bir âlim-i kâmil zü-l cenaheyn (zahiri ve batını bilgisi geniş) olub salifü'l-arz pek çok te'lifatı var idi. Hatta hin-i vefatlarında kendi te'lifleri olub henüz tab' edilmemiş olan bir kitabını terekesinden Mısırlı bir zat 1000 liraya iştira ettiği mervidir. 1272 tarihinde 77 yaşında oldukları halde irtihal-i dar-ı naim buyurmuşlardır. Medfeni (kabri) Trablus-Şam'da ziyaretgâh olub hâlâ merkad-i mübareklerinde rayiha nisbet-i rûnümadır.

Mevlana Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevi Hazretleri bidayeten Mahmud Paşa Medresesinde 1280 tarihinde hala hatim-i hacegân icra edilmekte olan Salkım Söğüt civarında kain cami-i şerife nakl ile ilâ ahiri'l-ömr orada terbiye-i talebin ve teslik-i salikin ile meşgul olmuşlardır. Tarih-i mezkûrda niyet-i hac-ı şerif ile canib-i Hicaza azimet eylemişler ve esna-yı rahda (o esnada) İskenderiye ve Mısır havalisini teşrif buyurmuşlar ve bir buçuk ay kadar oralarda neşr-i tarik eylemişler ve Mevlana Halid kudduse sırıhul-macid hazretlerinin ashabından Küçük Aşık Efendi denilmekle maruf olan zata mülaki olarak müşarün-ileyh hazretlerinin sohbetleriyle de müşerref olmuşlardır. ba'de edai'l Hacc Der-saadet'e avdetle yine neşr-i tarik ile meşgul olmuşlardır. 1294 senesinde ikinci defa olarak ifa-yı Hacc-ı Şerife muvaffak olmuşlar ve bade'l-Hacc Mısır'a teşrif ederek üç seneyi müteceviz Nasiriye ve Cami Ül Ezher'de kendi telif-gerdeleri olan Rumuz El-Ehadis'i yedi defa tedris ve hatim buyurarak her defasında üçer yüz ulema-i Arab'a (Arab ulemasına) icazet vermişler ve evlad-ı Arab'dan beş zata neşr-i tarike me'zuniyet ita ve ba'dehu Der-saadet'e avdet buyurmuşlardır.

Müşarün-ileyh Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevi Hazretleri bir ilm-i rabbani ve fazl-ı nurani olub gayet vakar ve sekine sahibi ve ve zühd ü takvada bir sahib-i kemal-i nadiru'l-emsal idi. Muhabet ve celali galib olmakla her gören bir kimse kendisinden çekinir ve huzurunda şakk-ı şefe etmeğe (konuşmağa çekinir) sakınır idi. Kendisi huzur-ı ebedi ve murakabe-i sermediye mazhar olmağla daima sükut ederek ziyarete gelenler ve mikdar-ı tatyib-i hatırdan başka hiçbir söz söylemez ve söylediği kelimelere şeriat ve tarikat ve hakikatden ma'ada malayani hiçbir şey mezc eylemez idi (katmazdı) ve sâlikleri daima şeriat-ı garraya ve tarikat-ı beyzaya davet eder idi. Kendisi mahbubu'l-kulub (gönüllerin sevgilisi) sahib-i keşf bir zat olub huzurunda bulunanların kulubuna (gönüllerine) hutur iden (düşen) havatırı (düşünceleri) yerine göre keşf ederek men'a (mana) işaret eder ve ba'zen de sarahaten (açıktan) tekdir ve tevbih eyler idi. Hülasa-i kelim pir-i müşarün-ileyh hazretleri bi'l-umum havas (toplumun ileri gelenleri) ve avamın hüsn-i zannını kazanmış bir zat-ı sûtude-sıfat (medhedilmiş vasıf) idi. Müşarün-ileyh Mevlana Ziyâeddin Hazretleri 1311 sene-i haciriyesinin Zilkadesinin sekizinci Pazar günü sabah namazı sıralarında irci-i emr-i celiline icabet etmişdir. Merkad-ı alileri kendi vasiyetleri üzere Süleymaniye Cami-i Şerifi Haziresinde Sultan Süleyman Tabe Serahu Hazretlerinin türbe-i şerifesi civarında ziyaretgâh-ı havâs ve avâmdır.

Kuddesallahu sirrahû ve nefâ'nâ berekâtullahû ve füyûzâtuhû amin.

YAZAR: HOCAZÂDE AHMED HİLMİ

(Kaynak: FOTOĞRAFLARLA AHMED ZİYÂÜDDİN HZ. (GÜMÜŞHANEVİ), Adem Ezber/Ankara 2017)